

RESUM/ABSTRACT

Títol ponència "Domènech, transversal"

Nom i cognoms ponent Lluís Domènech Girbau

Institució Fundació Lluís Domènech i Montaner

TITULACIÓ I CÀRRECS Doctor en Arquitectura / Vicepresident de l'Orfeó Català-Palau de la Música

---

RESUM PONÈNCIA La ponència pretén demostrar la transversalitat ideològica i pragmàtica de l'arquitecte al conrear diverses disciplines, principalment l'arquitectura, però també la Política, l'Heràldica, les Arts gràfiques i la recerca sobre l'Art Romànic. Aquesta aparent dispersió amaga un propòsit únic: Restituir la identitat de Catalunya.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Lluís Domènech Girbau (Barcelona, 1940), llicenciat i doctor en arquitectura a l'Escola d'arquitectura de Barcelona amb la tesi: "l'arquitectura de la postguerra espanyola. 1940-1955". Ha estat professor de l'ETSAB els anys 1965-66, 1994-96) i al curs "la perifèria" de la casa de Caritat de Barcelona (1994). Professor dels cursos de museística del Ministerio de Cultura a Madrid 1992 i Mérida 1993.

Membre de la Comissió de Cultura del Col·legi d'arquitectes de Barcelona (1965-1970) i comissari de l'exposició "Miró, un altre".

Membre fundador i Consell editorial d'arquitectures Bis (1974-1985) i autor del Pla de Museus de l'Ajuntament de Barcelona. (1983). Membre del Consell del Patronat MNAC.

Especialista en l'obra del seu besavi Lluís Domènech Montaner, va dirigir l'exposició "Domènech i Montaner: el director d'orquestra" (1989) i ha publicat diversos llibres sobre el tema, entre ells, els dedicats al "Palau de la música Catalana" (Lunweg, 2000) i "Apendrede l'Arquitectura"(UPC 1998). Exposició al Padigione d'Arte Moderna de Milà. (1979-80).

President de la Fundació Domènech i Montaner. (Any 2015).

Desenvolupa treball professional des de 1971 amb Roser Amadó: Fundació Tàpies, Arxiu de la Corona d'Aragó, edificis del centre històric de Lleida, teatres de S. Andreu i Lloret, rehabilitació del "semàfor" al Prat de Llobregat, oficines de Vila Olímpica, Carburis metàl·lics, i Leitat Centre Tecnològic.

Ha presidit durant quatre anys l'Associació "Arquitectes per l'Arquitectura" (2011-2015).

Actualment, està preparant una completa biografia de Lluís Domènech i Montaner i és vicepresident de l'Orfeó Català-Palau de la Música.

RESUM/ABSTRACT

Títol ponència Lluís Domènech i Montaner, mestre de les arts gràfiques i aplicades

---

Nom i cognoms ponents Pilar Vélez / Mireia Freixa

Institució Pilar Vélez, Museu del Disseny de Barcelona; Mireia Freixa, GRACMON_UB

TITULACIÓ I CÀRRECS

Pilar VÉLEZ, Museu del Disseny de Barcelona, membre de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

Mireia FREIXA, catedràtica emèrita d'Història de l'Art UB, membre de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

RESUM PONÈNCIA

Lluís Domènech i Montaner, abans que arquitecte va ser editor. S'havia format amb el seu pare Pere Domènech i Saló, un enquadernador de prestigi amb qui va aprendre l'ofici. Molt aviat va tenir la possibilitat d'ampliar el gust pel llibre i l'edició quan va començar la col·laboració amb l'Editorial Montaner i Simón -Ramon Montaner i Vila, un dels fundadors, era el seu oncle matern. Allà va excel·lir en el dibuix i en altres tasques relacionades amb les arts gràfiques. La bellesa i rigor de les tasques editorials la va fer extensiva a la seva professió com arquitecte, dominada sempre per una atenció molt precisa del disseny. Com tots els arquitectes formats dins de l'eclecticisme, tenia cura especial en integrar les arts aplicades i decoratives en la pròpia estructura de l'edifici, cosa que fou possible ja que va saber reunir-se d'un complet equip d'artesans i industrials. Donada l'amplitud del tema a tractar, en aquesta comunicació presentarem l'estat en que es troba la recerca en l'actualitat i les noves línies de recerca.

Paraules Clau: arts gràfiques; arts aplicades i decoratives; Lluís Domènech i Montaner; Modernisme;

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Pilar Vélez. En el camp de la gestió cultural, ha estat fins recentment directora del Museu del Disseny de Barcelona (2012-2022). Així mateix és membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi i de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. S'interessa especialment per les relacions entre les arts decoratives, les arts industrials i el disseny, i per la història del patrimoni cultural i el col·leccionisme dels segles XIX-XX, camps de recerca que ha compaginat amb la gestió museística. Autora d'una trentena de llibres i comissària de nombroses exposicions, entre els darrers projectes i publicacions destaquen *El Modernisme, cap a la cultura del disseny* (2020), en col·laboració amb Mireia Freixa, el comissariat de la sèrie *Néts del Modernisme* (Museu del Disseny -Núvol, 2021), *Francesc Vidal. L'aposta per les indústries d'art a Barcelona (1878-1914)* (ed.) (2022) i *Arxiu RGM. Ricard Giralt-Miracle a través del seu arxiu* (2022), conjuntament amb Víctor Oliva.

Mireia Freixa. Catedràtica emèrita del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona i membre del grup de recerca "GRACMON Grup de Recerca en Història de l'Art i Disseny Contemporani". Membre de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Ha estat professora convidada a la Universitat Lumière Lyon II diverses vegades i ha fet estades de recerca al Victoria & Albert Museum (curs 1993-1994) i al RIBA. Royal Institut of British Architects (curs 2003-2004) i al Art Institute de Chicago (2011). Les seves recerques s'han orientat cap als estudis del Modernisme i el Noucentisme català i sobre les Fonts literàries de la història de l'art. Entre les darreres publicacions destaquen, *El Park Güell i els seus orígens* (Barcelona:MUBHA, 2017 amb Mar Leniz) i *Gaudí i el trencadís modernista* (Barcelona: Triangle Books, 2019 amb Marta Saliné).

RESUM/ABSTRACT

Títol ponència Lluís Domènech i Montaner a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona

---

Nom i cognoms ponent Antoni Ramon Graells

Institució ETSAB - UPC

TITULACIÓ I CÀRRECS Doctor. Professor Titular d'Universitat. Coordinador del programa de doctorar en Teoria i Història de l'Arquitectura

---

RESUM PONÈNCIA

L'any 1875, quan tot just havia acabat els seus estudis d'arquitecte a l'Escola d'Arquitectura de Madrid, Lluís Domènech i Montaner és cridat per Elies Rogent per formar part del primer claustre de professors de l'escola que havia d'esdevenir oficial.

Domènech serà professor de l'escola gairebé tota la vida, ja que es retirarà, i a contracor, l'any 1920, tres anys abans de morir. I serà, després de F. de P. Nebot i Torrents, el professor que més anys en serà director: des de 1900 a 1919, en un període interromput de l'any 1901 a 1905, quan és diputat a les Cortes espanyoles.

En quina mesura Lluís Domènech va marcar el tarannà de l'escola durant anys. Quines assignatures va impartir. Quins exercicis proposava als seus estudiants i quins projectes feien aquests. Quin va ser el paper que va donar al coneixement del patrimoni arquitectònic, i en aquest àmbit d'estudi, quin va ser el paper que va fer jugar als viatges, són qüestions que aquesta ponència abordarà.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Antoni Ramon Graells (Barcelona, 1957). Professor del departament de Teoria i Història de l'Arquitectura a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB). Arquitecte, 1983. Doctor arquitecte 1989: *Del símbol a l'espectacle. Idea i forma a l'arquitectura teatral: de la Il·lustració a l'eclecticisme*. Les seves línies de recerca prioritàries tenen a veure amb l'arquitectura del temps del modernisme i l'arquitectura teatral. Ha catalogat el Fons Lluís Domènech i Montaner de l'Arxiu Històric del COAC. Algunes publicacions: "Modernisme Arquitectònic: Ideologia i estil", *Història de la Cultura Catalana*; amb Carmen Rodríguez (eds.) *Escola d'Arquitectura de Barcelona. Documents i Arxiu*; "De la idea a la ciutat", a: Lluís Domènech i Girbau (ed.), *El Palau de la Música catalana de Lluís Domènech i Montaner*; "L' Hospital de la Santa Creu i Sant Pau", a: Lluís Domènech i Girbau (ed.), *Lluís Domènech i Montaner any 2000*; "Francesc Berenguer, el fill del mestre", a: *Els arquitectes de Gaudí*; "L'Hotel Internacional de Lluís Domènech i Montaner: arquitectura moderna i nacional", *Biblio 3w*; amb Enric Granell, *Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. 1874-1962*; i *Lluís Domènech i Montaner. Viatges per l'arquitectura romànica*.

RESUM/ABSTRACT

Patrimoni: una visió des de la sostenibilitat

Albert Cuchí

Escola d'Arquitectura del Vallès

Arquitecte. Professor de la UPC

RESUM PONÈNCIA

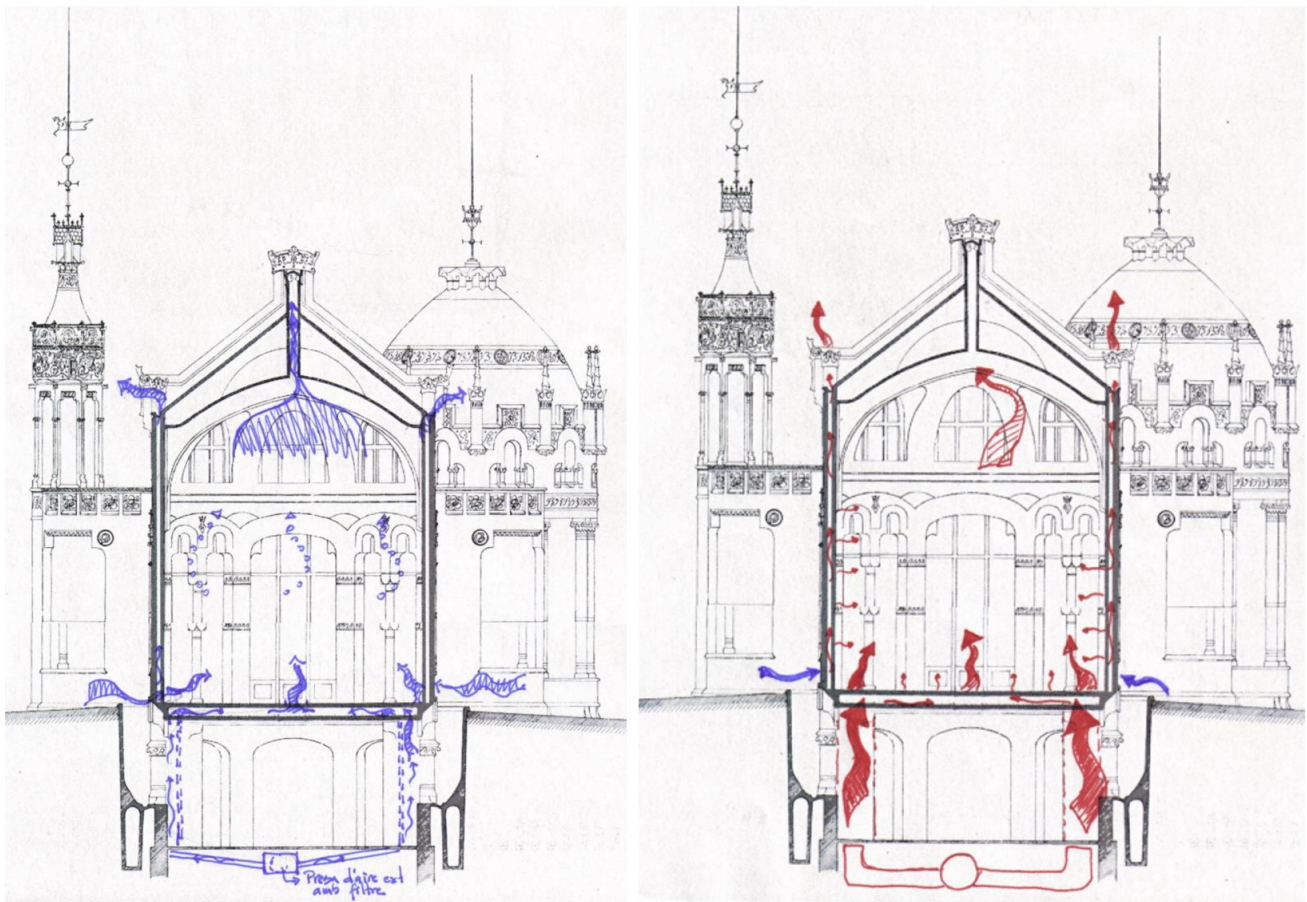
L'exigència de millorar l'eficiència energètica dels edificis existents, tot i que -fins ara- exclou els edificis patrimonials, planteja interessants reflexions sobre quin és el patrimoni que necessita la construcció d'una societat sostenible.

A partir d'un estudi previ a les intervencions als pavellons de l'Hospital de Sant Pau que considera les propostes higienistes de Domènech i Montaner, es descobreix la necessitat de considerar un tipus de patrimoni fins ara oblidat, un patrimoni que no es sustenta en l'estricta materialitat de l'edifici -un patrimoni 'anatòmic'- sinó més aviat en el seu funcionament ambiental, la seva 'fisiologia', i la seva relació amb el territori, el que ens obre els ulls a un possible *patrimoni fisiològic* que cal identificar i construir com a suport de la sostenibilitat.

Paraules clau: sostenibilitat, eficiència energètica, Hospital de Sant Pau

Sobre las secciones de uno de los pabellones del antiguo Hospital de Sant Pau de Domènech i Montaner, los dibujos muestran la posibilidad de reinterpretar el sofisticado sistema original de ventilación natural y de calefacción de los pabellones como soporte de la gestión térmica de sus espacios. Tanto el 'free-cooling' mostrado en la sección izquierda como el sistema de calefacción de la sección de la derecha, aprovechan la forma y funcionamiento con que fueron concebidas y construidas las cámaras dispuestas en los cerramientos del edificio, redescubriendo y activando un patrimonio funcional olvidado. (Dibujo: Fabián López, Societat Orgànica).

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Albert Cuchí és doctor arquitecte i professor de Tecnologia de l'Arquitectura a l'Escola d'Arquitectura del Vallès de la Universitat Politècnica de Catalunya UPC.

La seva docència i recerca es dirigeix vers les relacions entre la sostenibilitat i l'arquitectura. Ha dirigit més de 20 tesis doctorals sobre temes d'aquest àmbit, tant a la UPC com a l'estranger, i té diverses publicacions nacionals i estrangeres. Va ser president de la Conferència Mundial SB14 Sustainable Building Conference, que es va celebrar a Barcelona la tardor de 2014.

Ha estat membre del Grupo de Trabajo por la Rehabilitación GTR, que ha produït diversos informes sobre la necessitat i la viabilitat de la rehabilitació energètica d'edificis a Espanya. Actualment és president de l'Agrupació d'Arquitectes per la Sostenibilitat del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

RESUM/ABSTRACT

Títol ponència

Vers una "construcció catalana" i moderna (1879-1909)

Nom i cognoms ponent

Ramon Graus

Institució

Universitat Politècnica de Catalunya

TITULACIÓ I CÀRRECS

Professor d'història de l'arquitectura i de la construcció

RESUM PONÈNCIA

A cavall de dos segles, Lluís Domènech i Montaner participà de manera decidida en la recerca d'una arquitectura catalana i moderna. En aquest context, compartí idees i experiències amb Elies Rogent, Joan Torras, Josep Puig i Cadafalch i altres arquitectes de la dita "nova escola catalana". La ponència intentarà demostrar com dins d'aquest projecte ideològic hi jugà un paper nuclear la mitificació de la "construcció catalana", una tradició basada en el maó, renovada i sistematitzada en diverses etapes, que arribà al seu esplendor a les obres canòniques del Modernisme.

No pas per casualitat l'any 1909 el jove arquitecte Jeroni Martorell i Terrats glosava, en una conferència al Centre Excursionista de Catalunya, les virtuts d'aquella nova arquitectura catalana i moderna basada en voltes tibades amb ferro. Aquesta combinació constructiva, un suggeriment directe del dotzè *Entretien* de Viollet-le-Duc a la recerca d'una nova arquitectura i del record velat de l'obra de Rafael Guastavino, esperonà la creativitat de Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Lluís Muncunill, Jeroni Martorell o del mateix Antoni Gaudí.

VOLTA DE MAÓ DE PLA, VIOLLET-LE-DUC, RACIONALISME ESTRUCTURAL

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Ramon Graus (Sant Llorenç de Morunys, 1968) és arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (2000) i doctor per la Universitat Politècnica de Catalunya (2012). Des de 1999 ha estat professor d'història de l'arquitectura i la construcció a la Universitat Politècnica de Catalunya. Així mateix és membre del Grup de recerca "Xarxes Transnacionals de l'Art i l'Arquitectura Moderns: Local-Global" (LoG). La seva recerca s'ha centrat en l'estudi històric de les interdependències entre tècnica i arquitectura durant els segles XIX i XX. Prèviament s'havia titulat com arquitecte tècnic en execució d'obres (1990) i havia treballat al Servei Rehabilitació del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona (1991-2001) i fou soci del despatx Casanovas, Graus, Pérez arquitectes (2002-2006). La seva tesi doctoral «Modernització tècnica i arquitectura a Catalunya, 1903-1929», dirigida pels doctors Pere Hereu i Jaume Rosell, obtingué el 12è Premi IEC de Teoria i Crítica d'Arquitectura Lluís Domènech i Montaner 2014 i el Premi Extraordinari de Doctorat UPC 2014.

Entre la seva producció científica cal destacar algunes monografies sobre edificis de Barcelona com *La seu de la Diputació de Barcelona a la Casa Serra: Història, ciutat i arquitectura* (2012), *L'arquitectura del mercat del Born* (2017) o *El recinte de l'Escola Industrial de Barcelona: Arquitectura per a la indústria, la universitat i els serveis (1870-2020)* (2021); estudis d'història institucional com "L'Escola d'Arquitectura a la Universitat de Barcelona (alguns aspectes de context)" (2010) o "Del culte als monuments al descobriment de l'arquitectura vernacle: La Secció d'Arquitectura del Centre Excursionista de Catalunya (1904-1929)" (2015); i, molt especialment, estudis que s'interroguen sobre el paper nuclear de la tècnica en l'arquitectura catalana contemporània com "L'Eixample Cerdà i la 'construcció catalana'" (2009), "El paper de Joan Torras Guardiola en l'arquitectura catalana del seu temps" (2011), "The Beauty of a Beam: The Continuity of Joan Torras's Beam of Equal Strength in the Work of his Disciples—Guastavino, Gaudí and Jujol" (2015), "Michel de Bergue, Josep Maria Cornet i Mas, Joan Torras Guardiola: Tres pioneros de las estructuras metálicas en Cataluña" (2016), "El hormigón armado en Cataluña (1898-1929): cuatro empresas y su relación con la arquitectura" (2017), "El gros de l'obra a les cases de Barcelona: Parets, sostres i cobertes abans i a partir de la industrialització" (2018), "La delegación en Barcelona de Maillart et Cie., 1913-1925: Hormigón armado y renovación de la arquitectura industrial" (2018), "Arquitectes, enginyers i empreses en la construcció amb ferro de la xarxa de mercats de Barcelona (1848-1916)" (2020) o "Puig i Cadafalch i la modernització tècnica de l'arquitectura" (2021).

Així mateix, ha estat comissari de les exposicions *La cubierta plana, un paseo por su historia* (2005), *Born: Memòries d'un mercat* (2017) i *Guastavino, Rubió i Baldrich, arquitectes de l'Escola Industrial* (2022).

RESUM / ABSTRACT

Allò que no va poder ser

Enric Granell

Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona ETSAB-UPC
Dr. Arquitecte, professor titular d'universitat, subdirector de l'ETSAB

Sota el títol **Allò que no va poder ser** s'aplegaran un conjunts de projectes de Lluís Domènech i Montaner que per diverses raons no varen ser construïts, o varen ser construïts de manera parcial i fins i tot algun, malgrat la seva magnitud, va desaparèixer com si es tractes d'una arquitectura efímera. Al llarg de la seva carrera l'arquitecte va estar interessat en la transformació de la ciutat històrica i van ser sobre tot aquests projectes els que van quedar només sobre el paper.

Enric Granell i Antoni Ramon. Lluís Domènech i Montaner. Viatges per l'arquitectura romànica. Barcelona. Coac. 2006
Enric Granell, Antoni Ramon i Teresa M. Sala. Empremtes. Lluís Domènech i Montaner a Canet de Mar. Canet de Mar Casa Museu Domènech i Montaner. 2013. (Exposició i Catàleg).
Enric Granell i Antoni Ramon. De casa forta a castell. El castell de Santa Florentina. Canet de Mar Casa Museu Domènech i Montaner. 2015. (Exposició i catàleg).

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència Rehabilitació de la Editorial Montaner i Simón de Domènech i Montaner

---

Nom i cognoms ponent Roser Amadó Cercós

TITULACIÓ I CÀRRECS Arquitecta

RESUM PONÈNCIA Els trets bàsics de l'edifici son : la riquesa espacial, les entrades de llum zenital i l'ordre compositiu de l'estructura amb uns esvelts pilars de 6 metres d'alçada, tres que es potencien a la rehabilitació. Qüestió fonamental és el tractament exterior de la façana ofegada entre dues altes mitgeres i que, a més, ha de ser el manifest del nou ús de l'edifici.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Nascuda el 22 de Gener de 1944 a Barcelona
Títol d'arquitecta 1968 ETSAB (especialitat urbanisme)
Curs rehabilitació d'edificis històrics COAC 1980
Master MAUS "Medi Ambient Urbà i Sostenibilitat" UPC 1998
Treball professional amb Lluís Domènech des de 1971
Directora de la revista "Nuevo Ambiente" 1970
Professora a UIMP a : Cuenca 1988, Santande 1991, Escorial 1993, Alcalá de Henares 1998 Membre de la Comissió del Patrimoni Cultural de Catalunya 1994-1998
Jurat de diversos concursos en representació del COAC

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència "Nunca lo conocerás bastante"

Nom i cognoms ponent Ignacio Paricio Ansuátegui

Institució UPC

TITULACIÓ I CÀRRECS Arquitecto

RESUM PONÈNCIA

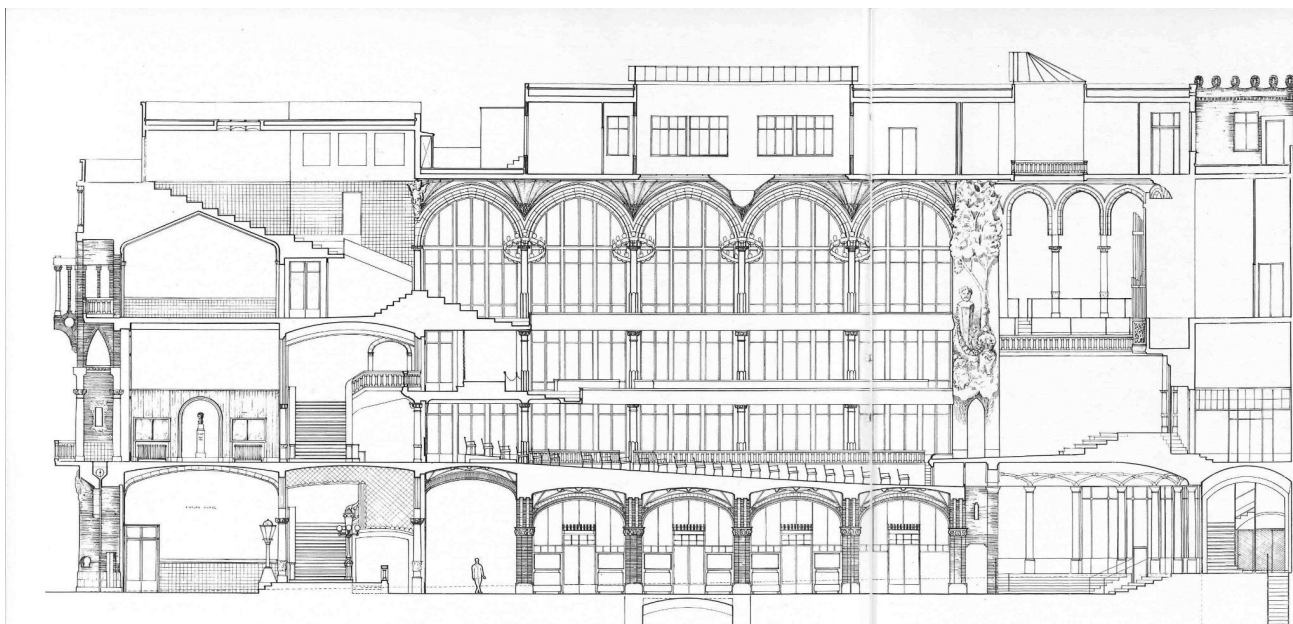
- 1.- Oficio y entusiasmo: El oficio. Estudios. Conocimientos rigor. El espectáculo y la estructura. Entusiasmo. La polémica incorporación del acero a la arquitectura. Viollet. Primeros planteamientos de la estabilidad. Congreso de arquitectos de 1888. Cerramientos y estructura
- 2.- Síntesis de la investigación constructiva de Domènec. Desde el "Mudejar cosido" (Restaurante) hasta la "Albañilería armada". (San Pau)
- 3.- El atrevido planteamiento estructural del Palau. Cajas y pórticos. La maqueta.
- 4.- Un cliente difícil. El difícil solar. El crecimiento del anfiteatro. La estructura habitable. La ventana del "mestre Millet"
- 5.- La luz y la estabilidad. Contradicciones de peso
- 6.- La porosidad y la corrosión. Ignorancia de la época
- 7.- Trece días de Diciembre. Historia de una irresponsabilidad.

8.- Una verdad de la intervenció en el patrimoni: Nunca lo conocerás bastante.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL(relacionada amb la temàtica)

Catedràtic emérito de la UPC

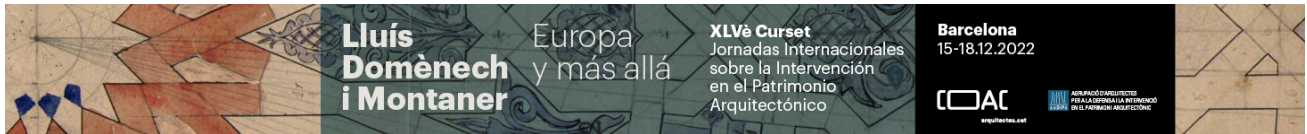
Profesor en cursos sobre restauración en Santiago de Compostela y otros

En ejercicio profesional

- Restauracion de la "Llotja" de Barcelona (con R. Terradas)
- Restauracion del Palau de la Musica (con O. Tusquets)
- Rehabilitacion del Convent del Angels (con Ll. Clotet)
- Rehabilitacion del Mercado de la Boquería (con Ll. Clotet)

Autor de libros sobre historia de la construccion y la arquitectura

RESUMEN / ABSTRACT

Título ponencia

Almacén Sihang, desarrollo urbano entre reliquias arquitectónicas de Shanghái.

Nombre y apellidos ponente

Jorge Rovira, AIA

Institución

Skidmore, Owings & Merrill.

TITULACIÓN Y CARGO

Arquitecto, Jefe de Estudio de la oficina de Chicago.

RESUMEN PONENCIA

Hace 85 años, la fase final de la Segunda guerra Sino-Japonesa se desarrolla en el Almacén Sihang, frente al río Suzhou, en Shanghái. Hoy, la ciudad se plantea cómo catalizar el legado de estos almacenes, ahora en ruinas, para revitalizar el barrio y el río.

Esta ponencia explicará el proyecto de Skidmore Owings and Merrill para esta zona.

La intervención urbana incluye preservar y ensalzar el patrimonio existente, reconstruir algunos de los edificios perdidos y desarrollar estructuras nuevas para complementar y acoger nuevos usos. Se analizarán los beneficios paisajísticos y la reducción de la huella de carbono de la construcción y del uso de los distintos materiales.

Finalmente, se abordará el cambio de tendencia de Shanghái de las intervenciones de gran escala a las micro intervenciones urbanas. El rascacielos de cristal desaparece para dar paso a edificaciones bajas de terracota, integradas entre el tejido urbano histórico.

BREVE CURRICULUM VITAE Y TRAYECTORIA PROFESIONAL

Jorge Rovira se forma como Arquitecto en la ETSAB y en la IIT de Chicago.

Hoy es Associate Principal y Jefe de Estudio en Skidmore Owings and Merrill, donde dirige equipos en Chicago y en Shanghái. Entre sus proyectos recientes destacan el rascacielos Nanjing Pukou de 500m, la sede de Alibaba en Shanghai, el Centro Cultural Mulva y la Biblioteca Pública de Appleton.

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència Una segona Vida al “Castell dels tres dragons”, i el seu Funeral

---

Nom i cognoms ponent Cristian Cirici Alomar

Institució Soci de CIRICI & BASSÓ, arquitectura, també ha estat co-fundador i és el vigent president del consell de Bd (empresa dedicada al disseny de mobiliari)

TITULACIÓ I CÀRRECS Arquitecte

RESUM PONÈNCIA

Parlaré inicialment de la Restauració del que fou Restaurant de l'Exposició Universal de Barcelona del 1888, però que en els anys de la nostra intervenció s'utilitzava com a museu Municipal de Zoologia.

Després parlaré de l'ampliació de l'Edifici, que va tenir com a objectiu que els Investigadors vinculats al Museu, poguessin treballar en condicions materialment acceptables, superant les dures condicions en que estaven treballant, donada la manca de recursos que patien els Ajuntaments durant la Dictadura de Franco.

La coincidència de que una molt competent, culta i refinada Biòloga: Dra. Rosario Nos, fos la Directora del Museu, i que Jo havia estat convidat com a *Visiting Professor a la Washington University de Saint Louis MO.*, per tal de donar un curs de Màster sobre Rehabilitació i millora d'edificis, em va ajudar molt a establir el Programa Funcional d'un Museu de Zoologia, que va ser el Programa a desenvolupar en l'esmentat Màster, i que l'experiència dels treballs del meus alumnes ens va ser molt útil per les nostres intervencions en l'edifici de Domènech i Montaner.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Nascut a Barcelona el 1941.

Soci N° 1143

Arquitecte des de 1965

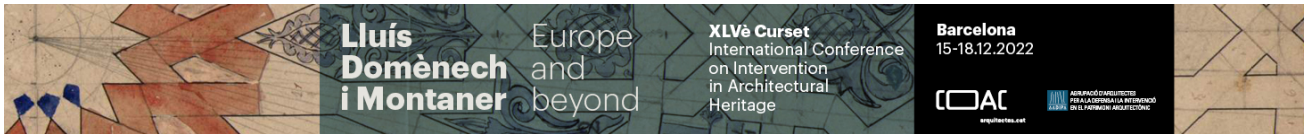
Ha desenvolupat la seva activitat professional en el camp de l'arquitectura i el disseny.

Soci de CIRICI & BASSÓ, arquitectura, també ha estat co-fundador i és el vigent president del consell de Bd (empresa dedicada al disseny de mobiliari)

Autor, entre d'altres obres, de la reconstrucció del Pavelló Alemany de Mies van der Rohe, el Triangle de la Plaça de Catalunya, les noves facultats de geografia i història, i de filosofia de la U.B., i les comportes de la Central reversible Estanyento-Sallente, així com de la taula Sevilla.

Ha estat professor de projectes a l'escola Tècnica superior d'arquitectura de Barcelona, a la Washington University de St. Louis. MO, i a la Universitat de New Mexico. NM., així com a l'escola de disseny EINA.

Ha estat guardonat amb el *Premio Nacional de Restauración*, un Premi FAD d'arquitectura, tres premis FAD d'interiorisme, el Premi Ciutat de Barcelona d'arquitectura, i un Delta d'or ADI/FAD de disseny industrial.

ABSTRACT

Paper title Improving and restoring the Beurs van Berlage

Name and Surname of the Speaker Janneke Bierman

Institution Bierman Henket

TITLE AND POSITION architect, director-owner Bierman Henket

PRESENTATION SUMMARY

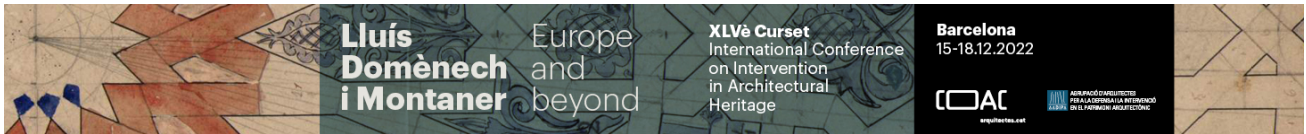
The Dutch architect Hendrik Petrus Berlage (1856-1934) designed the Beurs van Berlage (1903) in Amsterdam as a *gesamtkunstwerk*. The building can be seen as a Dutch variant of Art Nouveau that was popular in Western Europe in the early twentieth century. Several artists were involved in the project and the furniture and lighting were also designed by Berlage. The building complex came into private hands in 2008. A master plan was developed based on the original concept of the *Palazzo Pubblico* of Berlage: a palace for the people. Finding the balance between a healthy return on investment and respect for the monument was a quest, but the *Beurs* is now back on the map. The building complex has been recharged with a new program consisting of an event complex, catering, shops, exhibition space and offices. The building has been adapted and transformed in phases. Efforts have been made to improve the entrance, routing and access, accessibility for everyone, comfort and the introduction of installations and new interiors. Making the building more sustainable is now the most important task, because it will soon have an unbearably high energy bill. In the architecture of the interventions, an optimal balance has been sought between connection to Berlage's material and colour palette and matching contemporary design.

SHORT CURRICULUM VITAE AND PROFESSIONAL CAREER

Janneke Bierman graduated from the Department of the Built Environment of Eindhoven University of Technology in 1995. She joined the current firm in 2000 and took over from Hubert-Jan Henket in 2005. Bierman Henket architects is specialised in the renovation, transformation and extension of existing – often listed- buildings.

Besides her activities for BiermanHenket, Janneke Bierman has been chair of the Quality of the Living Environment Committee of Amsterdam city centre. She is also chair of the Rietveld Schröder House Foundation and the Rietveld Schröder Archive Foundation. She was part of the Department

of the Built Environment of Delft University of Technology for many years, first in R-MIT (Restoration, Mutation, Intervention, Transformation) and later in the Department of Heritage and Architecture. From 2010 to 2015 Janneke Bierman was a member of the members' council of the Association of Netherlands Architects BNA and of the board of the World Heritage Foundation Netherlands. She was chair for ten years of DOCOMOMO Nederland, the organisation for the documentation and conservation of the Modern Movement heritage.

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència: *A la cerca d'una arquitectura privada*

Nom i cognoms: Teresa-M. Sala i Garcia

Institució: Universitat de Barcelona

TITULACIÓ I CÀRRECS professora titular d'història de l'art i directora de GRACMON (Grup de Recerca consolidat d'història de l'art i del disseny contemporani)

RESUM PONÈNCIA

La reflexió sobre els projectes d'habitatge de Domènech parteix de la idea que les cases no són només un espai físic, són territoris morals, teatres de la memòria, paisatges de l'ànima, que ens permeten descobrir històries de vida. Com diu Walter Benjamin, "l'interior no és solament l'univers del simple particular, sinó també el seu estoig", on l'habitant deixa rastre. Les arquitectures privades són experiències sobre l'espai domèstic, reflex d'una determinada manera de viure.

Sobre les cases domenequianes tractarem els següents aspectes:

1. El nom propi de les cases --que sovint és el del propietari-- és un reflex de la societat patriarcal del moment.
2. Les solucions tipològiques (des del palau, les reformes d'edificis ja existents o les de nova planta, unifamiliars o plurifamiliars).
3. Els canvis en la disposició de les distribucions de l'espai (els llocs de rebuda, de relació social i d'intimitat, a partir d'una perspectiva de gènere).
4. La jerarquia en alçada (els baixos, el principal i els altres pisos).
5. El revestiment interior: el tractament en superfície, el mobiliari i els objectes, que acaben configurant una determinada creació d'ambients.
6. La cerca de bellesa i benestar, relacionades amb l'augment de la comoditat i el confort.

Paraules clau

Casa, intimitat, distribucions, revestiment, confort

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Les seves línies de recerca principals giren entorn als estudis culturals, amb una mirada interdisciplinària sobre les arts i la ciutat dels segles XIX-XX. Al llarg de la seva trajectòria ha estudiat els escenaris urbans i les arquitectures de la vida privada de l'època del Modernisme (l'agençament interior, el mobiliari i les arts aplicades i decoratives dels universos simbòlics dels habitants).

Ha publicat *La Casa Busquets. Una història del moble i la decoració del Modernisme al Déco a Barcelona*, Publicacions de les Universitats Catalanes-MNAC, 2006; amb altres autors, *La Casa Navàs de Lluís Domènech i Montaner*, Ed. Pragma, Reus, 2006; *Barcelona 1900*, Museu Van Gogh d'Amsterdam, Mercatofonds, 2007; *El Modernisme*, Ed. Angle, Manresa, 2008; amb Daniel Cid, *Las casas de la vida*, Ed. Ariel, Barcelona, 2012, i amb R. Anglada, "La casa de Consol Fabra de Fuster (1908-1911)", per al llibre sobre Lluís Domènech i Montaner (en premsa, ed. Triangle).

Dirigeix la col·lecció *Singularitats* i la revista *Compàs d'amalgama*.

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència

Viure a la casa Thomas, racionalitat vs. simbolisme

Nomi cognomsponent

Carme Fiol i Costa

Institució

Arriola & Fiol, arquitectura, urbanisme i paisatge

TITULACIÓ I CÀRRECS

Doctora arquitecta, fundadora i directora d'Arriola & Fiol

RESUM PONÈNCIA

L'arquitecta explica l'experiència d'habitar en una casa històrica modernista de l'Eixample de Barcelona i la rehabilitació del Pis Primer Segona, la situació existent el 1987 i la rehabilitació integral del pis on la racionalitat de la tipologia original permet estances multi ús. La reconstrucció del pavelló Barcelona de Mies van der Rohe inspira la transformació arquitectònica que es guia pel contrast entre l'antic i el nou, tant en els paraments com en el mobiliari. La singularitat espacial del Pis Primer Segona i els exquisits materials originals es combinen amb materials contemporanis durables. La intervenció reflexiona com reunir la simbologia de l'Eixample amb l'habitatge contemporani en un barri caracteritzat per la racionalitat de la quadrícula del centre de Barcelona.

Paraules clau: Casa Thomas, Carme Fiol i Costa, Andreu Arriola i Madorell, Arriola & Fiol arquitectes, Lluís Domènech i Montaner, Francesc Guàrdia i Vial, Gaspar Homar, Barcelona, Eixample, Cerdà, Modernisme, Catalunya, Rehabilitació, Arquitectura, Patrimoni, Lluís Bru, Antoni Rigalt, pavelló Mies van der Rohe, residència, habitatge contemporani, arts decoratives i industrials, pedra marès, mosaics, vitralls, caoba.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Carme Fiol i Costa és arquitecta per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, especialista en Projectes, Urbanisme i Història, on Lluís Domènech i Montaner va ser director i va estudiar Antoni Gaudí. Màster en Arquitectura per Columbia University NYC i doctora europea en Urbanisme per la Universitat Politècnica de Catalunya amb la tesi Retícules i Diagonals sobre Barcelona i Chicago. Fundadora de l'estudi d'arquitectura, urbanisme i paisatge Arriola & Fiol, a més de la rehabilitació integral de la Casa Thomas 1895-1912, Ll. Domènech i F. Guàrdia, i del pis Primer Segona on habita, ha rehabilitat altres cases de particulars i és col·laboradora habitual del Servei de Patrimoni de la Diputació de Barcelona i dels Serveis Generals de l'Ajuntament de Barcelona. Amb projectes tan paradigmàtics com el Museu de les Termes Romanes de Sant Boi de Llobregat, finalista dels premis FAD i del Piranesi Prix de Rome 2011 exposat a l'Ara Pacis de Roma; la vil·la neoclàssica Torre Jussana 1825; Casa dels Cotoners, E. Rogent 1879-N.M. Rubió i Tudurí 1958; Casa Vallet, J. Majó i Ribas 1900; Casa Bach-Esteve, R. Batlle 1903; Sala de Ball La Paloma, M. Mestre

1919;Habitatge Tokio, F. Mitjans 1957;Edifici Borsa de Barcelona, F. Riera Clariana1935; Casa García-Nieto, Duran i Reynalds 1960.

www.arriolafiol.com

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència:

De privat a públic. El repte de preservar l'autenticitat en les cases museus del Modernisme.

Nom i cognoms ponent

Marta Antuñano Reñé

Institució

TITULACIÓ I CÀRRECS

Llicenciada en Història de l'art (UB). Màster en Gestió del Patrimoni Cultural (UB). Postgrau en Restauració Arquitectònica (Fundació UPC).

Doctoranda a la Universitat de Barcelona. Tesi doctoral en curs: *La Casa Vicens: de casa d'estiueig a casa museu. El procés de patrimonialització de l'obra d'Antoni Gaudí*

RESUM PONÈNCIA

Paraules claus: Modernisme; cases museus; processos de patrimonialització; autenticitat

Les cases museus són una tipologia de museus amb unes singularitats que les fan úniques. El propi concepte Museu, és un concepte canviant, que ha estat redefinit en funció dels diferents canvis que la mateixa societat ha anat experimentant des de la seva creació. D'altra banda, el concepte Casa, com "tot aquell edifici destinat a servir d'habitació humana", dona pas a un gran nombre de possibilitats, en tant que un habitatge pot ser des d'una cova, cabana, fins a un palau.

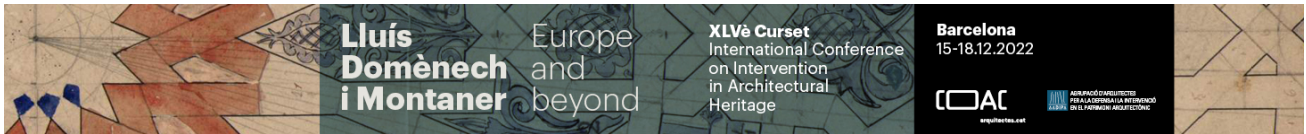
Per tant, aquesta pròpia variabilitat, comporta que des del punt de vista museològic, encara no existeix avui en dia una definició concisa i unànime del concepte casa museu com a tipologia museística pròpia.

Més enllà de la terminologia, hi ha una qüestió implícita en el propi concepte "casa museu": la contradicció existent entre l'esfera relativa a l'espai personal i privat, quan aquesta passa al terreny d'allò públic i concurrent. Com preservar l'autenticitat d'aquests espais íntims i domèstics? On són els límits de les intervencions que es realitzen en les cases que es decideixen obrir al públic com a casa museu? En aquesta comunicació s'abordaran aquestes qüestions a partir de diferents casos d'estudis de cases museus representatives del Modernisme.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Historiadora de l'art i museòloga, amb una visió global i experiència en els diferents àmbits implicats en la gestió del patrimoni cultural. Especialitzada en projectes de rehabilitació del patrimoni arquitectònic i investigadora en el camp de la gestió de les cases museus.

He treballat tant en l'administració pública com en el sector privat. Des del 2018 treballa a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura. Anteriorment cal destacar l'elaboració del Pla Director per a la museïtzació del Mas Miró, així com la seva tasca desenvolupada a la Casa Vicens entre 2014 i 2018, on va ser la responsable del projecte museològic per obrir al públic la primera casa de Gaudí, Patrimoni Mundial.

ABSTRACT

Title:

The former House and Studio of architect Victor Horta in Brussels, Conservation and Adaptive Reuse

---

Name and Surname of the Speaker

Barbara Van der Wee

Architect, M. Sc. in Conservation of Historic Towns and Buildings

---

Institution

Manager of "Barbara Van der Wee Architect", Studio for Architecture & Conservation (Brussels BE)

Prof. Em. Raymond Lemaire International Centre for Conservation, University of Leuven (BE)

PRESENTATION SUMMARY

KEYWORDS

Conservation & Adaptive reuse

Building history & Heyday

Authenticity & reconstruction

Masterplan

See annexe

SHORT CURRICULUM VITAE AND PROFESIONAL CAREER

Architect Barbara Van der Wee is manager of the team Barbara Van der Wee Architects - studio for architecture & conservation, based in Brussels, Belgium. The office focuses on the restoration, conversion and updating of 19th and 20th century monuments, including a large number of art nouveau buildings of architect Victor Horta: the conservation and restoration of the Hôtel Van Eetvelde and of the former home and studio of Victor Horta (today Hortamuseum), the modernisation of Horta's Children's Garden, of Hôtel Winssinger, Hôtel Frison, Hôtel Max Hallet, Hôtel Solvay, and Villa Carpentier in Ronse. Van der Wee is also part of interdisciplinary collaborations for complex architectural projects with high heritage value, both in the Brussels-Capital Region and beyond, such as the Centre for Fine Arts in Brussels (BOZAR), the Ghent University Library ('Book Tower'), the old Thermes de Spa, the Museum of Fine Arts in Tournai and the Grand Theatre in Verviers. Characteristic for her team is the integrated approach, in which the preservation of the authenticity of the building and the well-considered integration of contemporary interventions and techniques are part of the design process, in order to make new destinations possible.

Barbara Van der Wee teaches at the Raymond Lemaire International Centre for Conservation (RLICC) of the KU Leuven (B) and she also lectures internationally. In 2010 she became a member of the Royal Flemish Academy of Belgium for Science and the Arts, is involved in ICOMOS and DOCOMOMO, and contributed as an expert to Europa Nostra, ICOMOS and UNESCO.

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència

L'Institut Pere Mata de Reus. Passat, present i futur.

Nom i cognoms ponent

Núria Anguera Torrell

TITULACIÓ I CÀRRECS

Arquitecta i paisatgista

RESUM PONÈNCIA

L'Institut Pere Mata, primer projecte d'arquitectura sanitària pavellonària de Lluís Domènech i Montaner, inicià la seva activitat com a Manicomi de Reus l'any 1900. Avui en dia encara manté l'ús d'hospital psiquiàtric i la titularitat de la propietat original. El manicomi de Reus sorgí donant continuïtat a diverses iniciatives que crearen manicomis privats a Catalunya en el període de la segona meitat del segle XIX. El complex psiquiàtric de Reus es va concebre amb l'ambició d'esdevenir el manicomi més avançat d'Espanya i de poder equiparar-se als de major prestigi d'Europa. Els inversors creen un equip de treball format per metges i arquitectes que poguessin entomar el repte. La construcció del recinte modernista del manicomi segons el projecte original de 1898 no es completà mai. Més d'un segle de funcionament ha comportat obres de tota mena al recinte, que continuà creixent incorporant noves edificacions fins a inicis del segle XXI. Actualment, el complex psiquiàtric es troba immers en un procés de progressiva desocupació dels antics pavellons. La concepció actual de la salut mental, i la voluntat política d'introduir canvis estructurals en el sistema d'internament dels malalts, situen el futur del recinte històric de l'Institut Pere Mata en un moment d'incertesa.

Paraules clau: Institut Pere Mata, manicomi, hospital psiquiàtric, arquitectura sanitària, salut mental.

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

CV Núria Anguera Torrell

Barcelona, 1976

Arquitecta titulada per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB – UPC) l'any 2001. Postgrau en Restauració Arquitectònica: de l'anàlisi constructiva estructural a les tecnologies d'intervenció (UPC) l'any 2014. Màster Universitari en Paisatgisme (UPC) l'any 2015.

Membre de l'Agrupació d'Arquitectes per la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic (AADIPA – COAC), de la que en va ser vocal per Tarragona de l'any 2014 al 2016.

Cofundadora juntament amb l'arquitecte Jordi Flos Prats de AF ARQUITECTES, estudi reusenc especialitzat en patrimoni i paisatge.

Membre de l'equip tècnic encarregat de la restauració de les cobertes del Pavelló de beneficència¹, del Pavelló d'epilèptics i del "Xalet" de l'Institut Pere Mata de Reus.

RESUM / ABSTRACT

Títol ponència

Pla Director del recinte modernista de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Una mirada retrospectiva.

Nom i cognoms ponent (fotografia tipus retrat, adjuntar per separat)

1. Xavier Guitart Tarrés
2. Agustí Grau Franquesa

Institució

1. GUITART ARQUITECTURA I ASS SLP.
2. FUNDACIÓ PRIVADA HOSPITAL DE LA SANTA CREU I SANT PAU

TITULACIÓ I CÀRRECS

1. Arquitecte i Arquitecte tècnic.
Membre de l'AADIPA-COAC des de l'any 1983.
Vocal del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català de la Generalitat de Catalunya des de l'any 2012.
2. Enginyer Industrial Superior (UPC)
Director d'Infraestructures, Obres i Serveis de la Fundació Privada Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

RESUM PONÈNCIA

El llegat de l'arquitectura modernista de Domènech i Montaner a la ciutat de Barcelona i a Catalunya, no pot deixar a ningú indiferent. L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau és, i ha estat des de 1912, un referent importantíssim dins el patrimoni arquitectònic i cultural de la ciutat de Barcelona.

L'objecte del Pla Director va ser el d'analitzar de forma exhaustiva la situació actual i estat de conservació de tots els espais, elements i edificis que conformen la realitat complexa del conjunt monumental de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, alhora que definir una proposta d'intervenció encaminada a conservar, protegir, restaurar, reutilitzar i revitalitzar el patrimoni modernista, declarat *Bé Cultural d'Interès Nacional* des de l'any 1978 i *Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO* des de l'any 1997.

La finalitat del Pla Director era crear un instrument tècnic, econòmic i de gestió, al servei de la Fundació Privada, per tal de facilitar la presa de decisions, pel que fa al programa d'actuació; la implementació de nous usos compatibles amb la protecció patrimonial, i les inversions a realitzar.

Paraules clau: Domènech i Montaner, Modernisme, Patrimoni arquitectònic, Rehabilitació, Barcelona

BREU CURRICULUM VITAE DEL PONENT I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Xavier Guitart i Tarrés, arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (1987) i arquitecte tècnic per l'Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona (1979). Des de 1987, treballa en el desenvolupament d'activitats pròpies de l'arquitectura i l'urbanisme, especialitzant-se en treballs relacionats amb la rehabilitació del patrimoni arquitectònic, la intervenció en centres històrics i la restauració monumental, a més de treballar en el camp dels equipaments, l'espai públic, i l'habitatge social.

Membre de l'AADIPA-COAC des de 1983. L'any 2008 crea la societat professional GUITART ARQUITECTURA I ASS SLP. Vocal del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català de la Generalitat de Catalunya des de 2012.

Dels estudis, treballs, projectes i obres realitzats entre els anys 2003-2022 en edificis i conjunts arquitectònics protegits en destaquen el Pla Director del Castell de Cardona i actuacions de manteniment, conservació i millora (2003-2009); la restauració integral del Palau Güell (2004-2011); intervencions en el recinte modernista de l'Hospital de la Sant Creu i Sant Pau (2008-2019); actuacions de manteniment, millora i conservació de la Cripta Güell (2012-2021); intervencions de restauració als espais interiors de la Casa Museu Gaudí al Park Güell (2015-2017); intervencions per a la restauració del Palau Montaner (2015-2019), i actuacions de conservació, manteniment i millora a la Casa Amatller (2020-2022).

Entre els anys 2006-2019, intervenció en edificis i conjunts arquitectònics de l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner, tals com la restauració de la terrassa i tribuna, la restauració de la claraboia i vidrieres modernistes, i la restauració de las façanes i la tanca de forja del Palau Montaner (2012-2017); l'avantprojecte general de reconstrucció arqueològica i científica del capser de la façana principal de la casa Navàs de Reus, així com l'estudi de programació de restauració i rehabilitació dels espais interiors com a museu i de l'edifici de serveis annex (2015-2016).

Entre els anys 2007-2019, intervenció en el recinte modernista de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, tals com la redacció del Pla Director del recinte modernista (2006-2013); la restauració de les façanes sud-est i sud-oest del pavelló de l'Administració (premi Catalunya Construcció 2011); la restauració integral del pavelló de Santa Apol·lònia (2009-2010); la rehabilitació interior del pavelló de Sant Leopold (2011-2013), i el Pla Director i projecte d'instal·lacions contra incendis de l'edifici UAB de la Casa Convalescència (2019).

Actualment, s'està treballant en la redacció del Pla Director del Castell de Santa Florentina de Canet de Mar (Casa forta s.XIV i ampliació castell s.XX de Domènech i Montaner); la restauració del pont-aqüeducte de Can Vernet (s.XIV-XVI) a Sant Cugat del Vallès; la restauració de

l'aqüeducte i muralla (s.XVI) de Monistrol de Montserrat; en les obres de restauració i rehabilitació de la Torre Vermella (1870) a Cerdanyola del Vallès i, la restauració de l'església de Montalegre (1900-1902) de Barcelona, entre d'altres.

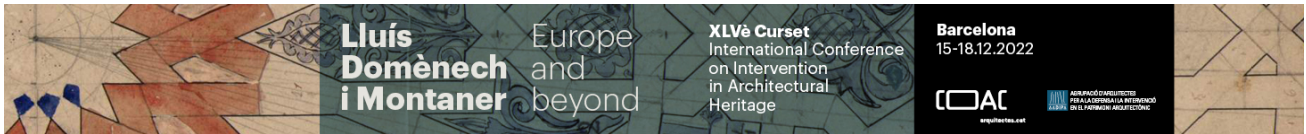
Agustí Grau i Franquesa

Director d'Infraestructures, obres i serveis de la Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Enginyer industrial superior especialitzat en tècniques energètiques. La seva experiència ha estat sempre lligada a l'àrea de l'edificació i de les instal·lacions. Ha treballat en diferents enginyeries, on ha estat responsable de nombrosos projectes d'instal·lacions del sector serveis i d'edificis singulars com la torre Agbar de Barcelona.

Es va incorporar a l'hospital de Sant Pau l'any 2004, on va ocupar el lloc de Director d'Infraestructures, obres i serveis de l'Hospital en general i des del 2015 en particular del Recinte Modernista especialment i dels projectes de la Fundació Privada. A la seva arribada a l'hospital va exercir com a responsable de la construcció de la segona fase del nou Hospital de Sant Pau, situat a la part nord del recinte i que va ser innagurat el 2009.

Durant els anys 2006 i 2008 va treballar com a membre de l'equip que va dur a terme el Pla Director pels nous usos del recinte modernista una vegada traslladada l'activitat assistencial al Nou Hospital.

Des del 2009 fins al 2014 va participar com a representant de la propietat en els treballs de rehabilitació de tot el complex del recinte modernista en la primera fase que finalment va ser innagurat l'any 2014. Des de llavors ençà ha continuat dirigint les tasques de rehabilitació de nous pavellons i àrees exteriors, la construcció de nous edificis promoguts per la Fundació Privada com han estat l'edifici de Recerca i l'edifici Kàlida, al mateix temps que ha gestionat els serveis generals com són el manteniment, la neteja, les energies, la seguretat, etc. de tots els espais patrimonials.

ABSTRACT

Paimio Sanatorium by Alvar Aalto

Jonas Malmberg

Alvar Aalto Foundation

Architect

PRESENTATION SUMMARY

Paimio Sanatorium completed in 1933 was of key monument in the career of architects Alvar and Aino Aalto. A sanatorium was particularly suitable for a building following the ideals of Functionalism. The entire complex was constructed in accordance with Aaltos' philosophy, down to the smallest details of the furniture, and colour scheme in collaboration with the artist Eino Kauria.

With the advent of antibiotics, tuberculosis could be cured, so the sanatorium was gradually converted into a general hospital from the 1960s onwards. Alvar Aalto and later his office, Alvar Aalto & Co, designed the alterations until 1994. In 1993 the building was protected as a national monument.

By 2015 all hospital functions were transferred elsewhere and new uses are sought. Those must be in harmony with this unique architectural whole. As well as the issues of the management are crucial. For that the Conservation Management Plan by Aalto Foundation provides good basis. Still there are questions, many spaces have been tailored specifically, like the operation wing for example. There is a vast number of similar relatively small rooms, in the contrary adjustable spaces for variable needs are limited. These issues must be resolved on seeking UNESCO World Heritage status.

Keywords: modernism, reuse, UNESCO World Heritage, Alvar Aalto

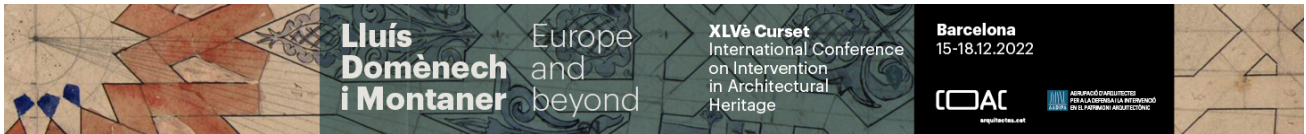
SHORT CURRICULUM VITAE AND PROFESSIONAL CAREER

Jonas Malmberg (b. 1974, Finland) is an architect (M. Sc. Arch) at the Oulu of University 2002 and an art historian (M.A.) at the University of Helsinki 2012. He is preparing a PhD at Aalto University on Säynätsalo Town Hall by Alvar Aalto. Since 2012 he has been supervising restorations and preparing surveys at the Alvar Aalto Foundation. He is a member of the board of the DOCOMOMO

Finland since 2014 and is a voting member of ICOMOS 20th Century Scientific Committee in 2018–2026.

He was main author of the Paimio Sanatorium Conservation Management Plan 2016 and participated the Sevan Writers' House CMP (Armenia 2019), both within the Getty Foundation's KIM initiative.

He has lectured various universities in Finland and abroad. His previous places of employment include the National Heritage Agency, the Finnish Architectural Review, various architectural offices and the construction site of the Museum of Contemporary art by Steven Holl in Helsinki.

Nom i cognoms MARC MANZANO SALÓ

Institució CO-DIRECTOR DEL PREMI EUROPEU DE INTERVENCIÓ EN EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC. COAC

TITULACIÓ I CÀRRECS: ARQUITECTE

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Arquitecte per l'ETSAV-UPC (1999), està adscrit des de 2002 al Departament de Territori, Servei d'Arquitectura i Paisatge Urbà de la Direcció General d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Arquitectura, on gestiona, redacta i dirigeix projectes i obres d'intervenció en el patrimoni arquitectònic i en l'espai públic històric. Campagina l'exercici de la professió en la funció pública amb el despatx propi. Així mateix, és vocal d'Intervenció Urbana a Rehabimed, vocal de la junta ICOMOS Espanya i ha estat director del cicle de jornades "Debats Patrimoni". És co Director del Premi Europeu de Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic organitzat pel COAC. Com a docent és professor associat a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de la URV, i professor convidat de diferents cursos de màster en universitats com UPC, UAB i La Salle-URL.

Nom i cognoms Marc Aureli Santos

Institució Ajuntament de Barcelona

TITULACIÓ I CÀRRECS Arquitecte, Director d'Arquitectura Urbana i Patrimoni, Ajuntament de Barcelona

---

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Arquitecte (ETSAB) des de l'any 1986.

Máster Gran Escala per la UPC i Màster en Gestió de l'Administració Pública per la Universitat Pompeu Fabra.

Membre fundador del col·lectiu ACTAR arquitectura (1993), organitzador dels diversos festivals Metàpolis d'Arquitectura Avançada.

Arquitecte Ajuntament de Barcelona:

1988-2008: Of. Projectes Ciutat Vella.

2009-2015: Of. Projectes ICUB (Instituto de Cultura)

2015-2017: Coordinador Projectes Bagursa.

Des del 2017 és Director d'Arquitectura d'Urbana i Patrimoni a Ecologia Urbana –Ajuntament de Barcelona-.

A nivell docent professor a la UIC. *Universitat Internacional de Catalunya* i a l'ETSAB. També ha col·laborat amb diverses entitats docents internacionals como l'MIT de Massachussets, la Escuela de Arquitectura de Monterrey -Mèxic-, la Scuola di Architettura de Gènova, la Escola de Arquitectura de New Jersey o el BAC –Barcelona-, etc. Ponències a diverses escoles d'arquitectura i congressos a nivell internacional.

Nom i cognoms

Joan Closa Pujabet

Institució

Diputació de Barcelona

TITULACIÓ I CÀRRECS

Arquitecte per l'ETSAB. Postgrau en competències directives per l'UAB.

Gerent de Serveis d'Equipaments, Infraestructures Urbanes i Patrimoni Arquitectònic.

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL (relacionada amb la temàtica)

Arquitecte per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona.

Funcionari de la Diputació de Barcelona adscrit al Servei de Patrimoni Arquitectònic Local des de l'any 1997, on ha executat i col·laborat en diverses fases de projectes i obres de restauració, entre elles el Palau Güell, actualment casa-museu.

Des de desembre de 2008 i fins setembre de 2019, és el Cap del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

Ha impartit classes al Colegio de Arquitectos de Madrid, a l'escola BAU i ha col·laborat en el Màster de Rehabilitació i Restauració Arquitectònica de la UPC School, el Màster MBArch de Restauración y Rehabilitación Arquitectónica de la UPC, i el Màster de Conservación y Restauración de Bienes Culturales de la UPV. Igualment ha donat diverses conferències al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, al Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona, a l'Associació per l'Estudi del Moble, a l'Associació de Consultors d'Estructures, a l'Associació de Conservadors i Restauradors de Catalunya, al Col·legi d'Enginyers i al Instituto de Patrimonio Cultural de España, per destacar-ne alguns, i en diferents congressos i reunions científiques. També ha publicat diversos articles sobre restauració monumental, i comissariat diverses exposicions.

Des de setembre de 2019 és Gerent de Serveis d'Equipaments, Infraestructures Urbanes i Patrimoni Arquitectònic.

Tant des de la trajectòria a l'SPAL, com ara des de la Gerència, participa i ha participat en les tasques de conservació, restauració i millora del Palau Güell, obra d'Antoni Gaudí i propietat de la Diputació de Barcelona.

Nom i cognoms

Elena Belart i Calvet

Institució

Generalitat de Catalunya

TITULACIÓ I CÀRRECS

Arquitecte per l'ETSAB. Especialitat en projectes, urbanisme i historia

Cap del Servei de Patrimoni Arquitectònic. Direcció General del Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL (relacionada amb la temàtica)

Nascuda a Tremp (Pallars Jussà- Lleida), cursa la carrera d' Arquitectura a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB), Universitat Politècnica de Catalunya 1974-1981, especialitat en projectes, urbanisme i historia .

Arquitecta col·legiada el gener del 1982 al (C.O.A.C) Col·legi d'Arquitectes de Catalunya 11.938/5

EXERCICI PROFESSIONAL

2014-actual Cap del Servei de patrimoni arquitectònic de la Direcció General de Patrimoni Cultural, Generalitat de Catalunya

2012-2014 Arquitecte del Serveis Territorials de Barcelona, Generalitat de Catalunya

2001-2002 Arquitecte municipal de l'Ajuntament de Llimiana (Pallars Jussà)

1990-1992 Cap de Secció de Restauració, Serveis Territorials de Barcelona ,de la Direcció d'Arquitectura i Habitatge, Departament de Política Territorial i Obres Públiques , Generalitat de Catalunya

1987-1990 Arquitecte de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Generalitat de Catalunya

1984-1987 Coordinadora pels ajuts de la Rehabilitació d'Habitatges de la Val d'Aran ,Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, Generalitat de Catalunya

1982 –actual Despatx professional a Tremp (Pallars Jussà) , amb projectes i direccions d'obra d'habitatge unifamiliar i plurifamiliar , centres educatius, arxius comarcals, parc de bombers, edificis de serveis , rehabilitació d'immobles i restauració d'edificis religiosos i bens patrimonials catalogats.

PREMIS

Primer premi, Consell Comarcal i Arxiu Comarcal del Pallars Jussà

Segon premi, nova construcció de l'Ajuntament de Tremp

Col·laboració amb l'equip guanyador del concurs pel cementiri de la Corporació Metropolitana Roques Blanques.

Col·laboració amb l'equip del tercer lloc guanyador del concurs pel del parc Escorxador a Barcelona

Seleccionat en la tercera edició "Arquitectura de les Terres de Lleida" (2008) per l'edifici de l'Arxiu i Consell Comarcal del Pallars Jussà

ALTRES

Membre Col·legiada del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)

Membre de l'associació de (A x A), Arquitectes per l'Arquitectura

PARTICIPACIONS EN PONENCIES

Barcelona: Jornades Internacionals sobre el Patrimoni Arquitectònic :Aprendre del passat, repensar el futur

Os de Balaguer: Intervencions arquitectòniques als campanars

Avila: Pla director de les Muralles de Tortosa

Barcelona: Masia i Territori

Barcelona: Biennal del Pensament

Barcelona: Fundació Mies van der Rohe: Anàlisis i valoració del patrimoni Arquitectònic dels Segles XIX i XX a Catalunya

Ginebra: Obra d'Antoni Gaudi

Olot: Seminari internacional Repensant els jardins històrics. El passat en el present

Vilafranca del Penedès : L'arquitectura del vi del carrer Comerç sense el vi. Debat sobre el patrimoni d'una situació urbana.

Nom i cognoms

Mónica Asenjo Romero

Institució

Fundació Privada de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Títol ponència

Com vam abordar la rehabilitació de l'hospital modernista?

TITULACIÓ I CÀRRECS

Arquitecta i Arquitecta Tècnica

Cap d'Arquitectura i Patrimoni de la Fundació Privada Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

La seva experiència laboral ha estat sempre lligada a l'àrea de l'edificació. Va començar treballant al estudi d'Arquitectura AiA desenvolupant projectes d'arquitectura i fent la direcció d'execució d'obres. També va treballar a l'enginyeria EPTISA portant nombrosos projectes de l'àrea d'edificació i d'edificis singulars com el World Trade Center o la rehabilitació d'oficines al Palau de Mar. Va treballar a Argos Management com a Directora de projectes i mes tard com a Project Manager del Nou Hospital de Sant Pau a on va entrar al novembre de 2005 fins a la seva finalització al 2009. Des de llavors es la Cap d'Arquitectura i Patrimoni de la Fundació Privada supervisant els projectes i obres dutes a terme dins i fora del Recinte de Sant Pau.

Des del 2009 fins al 2014 va participar en els treballs de rehabilitació del complex del Recinte Modernista declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO al 1997 i que va ser inaugurat l'any 2014, en la rehabilitació d'immobles patrimonials i en la construcció de nous edificis de la Fundació fora i dins del Recinte. Des de llavors ençà ha continuat supervisant les tasques de rehabilitació dels pavellons del Recinte, la construcció de nous edificis promoguts per la Fundació Privada com han estat l'edifici de Recerca i l'edifici Kàlida, al mateix temps que gestiona el servei de conservació i manteniment de l'arquitectura dels pavellons de la Fundació.

Nom i cognoms Joan Nogué i Arbusà

Institució NOGUE ONZAIN LOPEZ ARQUITECTES

Espai a visitar EDIFICI ADMINISTRACIÓ

TITULACIÓ I CÀRRECS ARQUITECTE DIRECTOR DE LES OBRES DE REFORMA I ADEQUACIÓ DEL PAVELLÓ DE L'ADMINISTRACIÓ

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Joan Nogué i Arbusà, Arquitecte (ETSAB 1987) i Arquitecte Tècnic (EUAATB 1981) per la Universitat Politècnica de Catalunya.

Soci fundador l'any 1987 de l'estudi NOGUE ONZAIN ROIG ARQUITECTES ASSOCIATS. El 2007 s'incorpora Fèlix López com a soci i juntament amb Txema Onzain donen continuïtat a l'estudi amb el nom de **NOGUE ONZAIN LOPEZ ARQUITECTES**, seguint desenvolupant projectes de l'àmbit dels equipaments, habitatge social, la restauració i el patrimoni. En aquests anys de trajectòria ha obtingut diversos premis i reconeixements, ha guanyat nombrosos concursos nacionals i participat en conferències i ponències de diferents institucions nacionals i internacionals.

- Membre del Col.legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC) Núm. 17.836-5
- Membre de l'Associació d'Arquitectes per a la Defensa del Patrimoni Arquitectònic (AADIPA).
- Membre de l'Associació d'Arquitectes per a l'Arquitectura (AxA)
- Membre del Col.legi Oficial d'aparelladors, arquitectes Tècnics de Barcelona (COATB) Núm. 6.209

Ens agrada crear una arquitectura que es basa en les necessitats de l'usuari, atenta al context físic, ambientalment responsable, tecnològicament solvent i que respongui a les demandes que la societat planteja. Treballem en la recerca de l'equilibri entre forma, funció i tecnologia com a fonament de la bona arquitectura. Aquest dona lloc a un discurs poètic basat en la recerca incessant del que és raonablement possible. Per això estem interessats en les idees que defugen el caprici i la frivolitat, que per la seva intensitat lògica i emocional ens ajudin a captar sensacions i estímuls.

Entre els treballs més destacats figuren

Residència per les Germanes Mercedàries a Eguino, Alaba, Seleccionada a la IV Biennal de Arquitectura Espanyola 1996 i Premi Hispalyt 1997

104 Vivendes Socials per Vimesa a Viladecans, Barcelona, Seleccionada per al premi FAD 2005

Escola Infantil i Primària Garigot a Castelldefels Premi Catalunya Construcció a la Innovació 2007

154 Habitatges de lloguer i equipaments socials al carrer Navas per al Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona, 2007-10 Primer Premi AVS a la millor obra d'habitatge social a l'estat (2014)

Restauració i Adequació als nous usos del Pavelló de l'Administració del Recinte Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, edifici modernista declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, Barcelona 2010-13. Menció especial als premis Catalunya construcció 2014, Menció especial del Jurat als premis ASCER 2015.

Nom i cognoms Ramon Calonge i Vallbona

Institució

Espai a visitar Pavelló de Sant Leopold

TITULACIÓ I CÀRRECS Arquitecte projectista i director de les obres

---

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Ramon Calonge, arquitecte per l'ETSAV (1998). La seva activitat professional principal es dedica a la Intervenció en Patrimoni Arquitectònic, majoritàriament per obres de titularitat pública per a la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona, però també en obres de patrimoni de propietat privada.

Ha redactat diversos instruments de planejament per a la protecció i gestió del patrimoni arquitectònic. També ha elaborat diversos informes i dictàmens sobre béns protegits com a expert perit especialista i com a perit judicial.

Pel que fa a les seves obres, les seves intervencions en patrimoni, inclouen actius classificats de diversos nivells de protecció, béns catalogats com a BCIL, BCIN, inclús béns catalogats com a Patrimoni Mundial de la UNESCO.

Conjuntament amb Oriol Cusidó, Marc Manzano i Jordi Portal, funda i dirigeix des de 2011 un projecte de divulgació que ha esdevingut la plataforma AHI (Architectural Heritage Intervention) que inclou quatre actuacions independents alhora que transversals. El Premi Europeu, La Biennal internacional, L'arxiu digital i el Fòrum de discussió, totes elles versades sobre la intervenció en Patrimoni arquitectònic, amb una visió ample del concepte de Patrimoni i amb una mirada internacional.

Membre de l'acadèmia del Partal, i col·laborador en llocs de responsabilitat amb AADIPA des de l'any 2011. Actualment, està implicat en tasques de gestió per a l'administració de govern local.

Nom i cognoms Belén Onecha

Institució Universitat Politècnica de Catalunya

Espai a visitar Pavelló de Sant Manel

TITULACIÓ I CÀRRECS Doctora Arquitecta, Profesora agregada al Departament de Tecnologia de l'Arquitectura de la UPC, Sotsdirectora de Patrimoni, Obres i Infraestructures de l'EtsaB

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Arquitecta des del 2000 i Doctora en Arquitectura des del 2012.

Vinculada com a personal docent i investigador a la Universitat Politècnica de Catalunya des del 2014, ha desenvolupat la seva activitat professional en l'àmbit de la rehabilitació, la restauració i l'eficiència energètica dels edificis històrics amb diversos nivells de protecció: Patrimoni de la Humanitat com la Casa Batlló, el Palau Güell i la Cripta Güell d'Antoni Gaudí, o l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona de Lluís Domènech i Montaner; Bens Culturals d'Interès Nacional (BCIN) com la Torre Bellesguard de Gaudí, Santa Maria de Castelló d'Empúries, Santa Maria de Barberà, etc.; Bens Culturals d'Interès Local (BCIL) com el palau Can Armengol de Palma de Mallorca, la Casa Coca de Barcelona, el Conjunt Monumental d'Aiguafreda de Dalt, etc.

En paral·lel desenvolupa recerca universitària sobre l'eficiència energètica i ambiental als edificis històrics i també sobre els paisatges culturals.

Nom i cognoms Montserrat VILLAVERDE REY

Institució Escola Arquitectura La Salle, Universitat Ramon Llull

---

Espai a visitar Pavelló d'Administració

TITULACIÓ I CÀRRECS

Historiadora de l'Art i Màster en Recerca Històrica
Professora ETSALS
Direcció Casa Arquia SL: àqabaBcn i alMarge
Co-direcció Patrimonio Guinea
Membre junta de direcció de RehabiMed
Membre de ICOMOS Espanya

BREU CURRICULUM VITAE I TRAJECTÒRIA PROFESSIONAL

Especialitzada en estudis històrics vinculats al patrimoni arquitectònic, urbà i paisatgístic. Des de 2003 es professora de l'ETSALS i dirigeix l'empresa casa arquia SL : àqabaBcn i alMarge; especialitzada en cultura i patrimoni. Tots els estudis, exposicions, xerrades, publicacions i conferències impartides tenen com a eix fonamental la comprensió del patrimoni des d'una perspectiva històrica, en la qual l'espai, el temps i el context ens permeten analitzar el patrimoni actual.

Ha desenvolupat estudis específics sobre l'obra d'en Lluís Domènech i Montaner: "*Avec tout le confort modern. Els inicis i desenvolupament de la Fonda Espanya*" (2007); Estudis històrics monogràfics sobre la fusta, els paviments, i la il·luminació en l'edifici d'Administració de l'Hospital de Sant Pau (2010-2014) i "*Domènech i Montaner i l'arquitectura islàmica*" (2018). Alguns han sigut publicats en revistes especialitzades.